

П'ятковська О. Р.

*к.е.н., науковий співробітник Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «Львівська політехніка»; Україна
e-mail: o.pyatkovska@gmail.com*

РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Анотація. У статті оцінено роль міжнародної міграції робочої сили у забезпеченні економічної безпеки України на основі систематизації показників економічної безпеки держави у сфері міграції, обґрунтованості залежності індикаторів граничних значень розвитку суспільства, що вважаються катастрофічними у світовій практиці, від міжнародної міграції, а також визначення індикаторів субіндексів, які є складовими інтегрального індексу економічної безпеки держави, що залежать від міжнародної міграції.

Ключові слова: міжнародна міграція робочої сили, грошові трансферти, міграційні потоки, соціально-економічні наслідки, економічна безпека, державна міграційна політика, інтегральний індекс економічної безпеки.

Формул: 7; рис.: 0, табл.: 3, бібл.: 29

Pyatkovska O. R.

*PhD in economics, Research Fellow at the International Institute of Education, Culture and Relation with Diaspora of Lviv Polytechnic National University; Ukraine
e-mail: o.pyatkovska@gmail.com*

THE ROLE OF INTERNATIONAL LABOR MIGRATION IN THE STATE ECONOMIC SECURITY

Abstract. The article evaluates the role of international labor migration in ensuring economic security of Ukraine on the bases of systematization of indicators of economic security of the state in the sphere of migration, dependence determination of the validity of indicators limit values of society, that are considered catastrophic in the world, from international migration, as well as identifying indicators of subindexes, the components of the integral index of state economic security, which depend on international migration.

Having analyzed each of these parameters on the basis of scientific and empirical studies, we noticed that international migration affects 55 indicators of economic security, which is almost 43% of the total number of such distribution (demographic security - 71%, foreign economy - 45%, investment and innovation - 71%, the macroeconomic - 75%, food - 73%, social - 67%, financial - 22%. Among these indicators with the largest weights we can outline the following: birth rate (0.1874), the level of dollarization of the money supply (0.1767), the export volume of financial resources from the country (0.1743), the balance of purchase and sale of foreign currency by population (0.1657), the proportion of elderly population in the total population (0.1625), the ratio of deposits and loans in foreign currency (0.1425), total migration growth rate (0.1274), demographic burden on the working-age by disabled population (0.1265) existing population (0.1265). The average value of the weight factor of all indicators affected by international migration is 0.0973.

Keywords: international labor migration, remittances, migration flows, socio-economic impacts, economic security, state migration policy, integral index of economic security.

JEL Classification: F 00, N 80.

Formulas: 7; fig.: 0, tabl.: 3, bibl.: 29

Пятковская О. Р.

к.э.н., научный сотрудник Международного института образования, культуры и связи с диаспорой НУ «Львовская политехника»;

Украина

e-mail: o.pyatkovska@gmail.com

РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНОЙ МИГРАЦИИ РАБОЧЕЙ СИЛЫ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

Аннотация. В статье определена роль международной миграции рабочей силы в обеспечении экономической безопасности Украины на основе систематизации показателей экономической безопасности государства в сфере миграции, обоснованности зависимости индикаторов предельных значений развития общества, которые считаются катастрофическими в мировой практике, от международной миграции, а также на основе определения индикаторов субиндексов, являющихся составными интегрального индекса экономической безопасности государства, которые зависят от международной миграции.

Ключевые слова: международная миграция рабочей силы, денежные трансферты, миграционные потоки, социально-экономические последствия, экономическая безопасность, государственная миграционная политика, интегральный индекс.

Формул: 7; рис.: 0, табл.: 3, бібл.: 29

Вступ. Одним з найбільш істотних чинників активізації глобалізації сучасних міжнародних економічних відносин виступає міжнародна міграція робочої сили. Так, за період з 2000 р до 2013 р. чисельність міжнародних мігрантів зросла з 178 млн. осіб до 232 млн., а їхня частка відносно населення планети – з 2,9% до 3,2% [27; 29].

Україна займає провідне місце у світових міграційних потоках: їй належить 6% міграційного потоку як країні-донору (друге місце в рейтингу) та 7% – як країні-реципієнту (друге місце у рейтингу) міжнародних мігрантів у межах міграційного коридору «Південь-Південь» [29]. При цьому слід зазначити, що як країна-донор Україна займає 17-те місце за чисельністю мігрантів до країн ОЕСР [29]. Загалом, у 2013 р. Україна посіла сьоме місце у світі за кількістю емігрантів (5,6 млн. осіб) [29]. Зважаючи на те, що домінуюча частка українських емігрантів становлять трудові мігранти, обсяги грошових трансфертів до України протягом останніх років істотно зросли (табл. 1):

Таблиця 1

Обсяги частных грошових переказів в Україну з-за кордону

Показник	Роки					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014 (I – III квартали)
Усього (млн. дол. США)	5370	5862	7019	7526	8537	5105
Частка (у % до ВВП)	4,6	4,3	4,3	4,3	4,7	5

Джерело: [5].

Зважаючи на усе це, проблема формування міграційної політики, яка б відповідала сучасним викликам міграційних процесів та забезпечувала належний рівень економічної безпеки держави є надзвичайно актуальною.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Проблемам формування та розвитку загальнодержавної та регіональної міграційної політики присвячені праці таких вітчизняних науковців як О. А. Малиновська, С. О. Мосьондз, А. Хомра, В. М. Мойсеєнко, У. Я. Садова. Моніторингом та аналізом міжнародних міграційних процесів в Україні займаються визначні дослідники Е. М. Лібанова, О. В. Позняк, І. М. Прибиткова, М. О. Шульга, В. П. Кіпець. Серед науковців, які системно займаються визначенням та аналізом економічної безпеки держави, її найважливіших складових та протидії її загрозам, можна виокремити А. І. Мокія, Л. С. Шевченка, А. Б. Качинського, І. Ф. Бінька, О. І. Барановського, О. С. Власюка. Однак, незважаючи на значну кількість відомих фахівців у сфері окремих наукових спеціальностей – міграціології, демографії, державного управління та національної безпеки – роль міграційної політики у забезпеченні економічної безпеки держави є недостатньо дослідженою, оскільки вимагає застосування міждисциплінарного підходу та комплексного аналізу. Хоча у Концепції державної міграційної політики підвищення рівня національної безпеки інтерпретується як очікуваний результат реалізації цієї концепції [19], однак механізми впливу міграційної політики на економічну безпеку є недостатньо дослідженими з огляду на динамічні зміни в сучасних міграційних процесах та амбівалентність їх соціально-економічних наслідків.

Зважаючи на усе це, метою статті є здійснення оцінки ролі міжнародної міграції робочої сили у забезпеченні економічної безпеки України на основі систематизації показників економічної безпеки держави у сфері міграції та обґрунтованості (доведення) залежності індикаторів граничних значень розвитку суспільства, що вважаються катастрофічними у світовій практиці, від міжнародної міграції, а також проведення загального аналізу залежності інтегрального індексу економічної безпеки держави від міжнародних міграційних процесів.

Результати дослідження. На думку Л. С. Шевченка, економічна безпека держави у сфері міжнародної міграції – це такий стан економіки країни в цілому, та національного ринку праці зокрема, який гарантує економічно активному (працездатному) населенню можливість працевлаштування за бажаного рівня заробітної плати та гідних умов праці [6, с. 197]. Визначення рівня економічної безпеки, що сформувався під впливом міжнародних міграційних процесів, можна здійснювати за допомогою показників, представлених у табл. 2, однак поки що не існує розроблених методик визначення їх порогових, гранично критичних значень.

Таблиця 2

Показники економічної безпеки держави у сфері міжнародної міграції

Показник	Спосіб розрахунку
Рівень трудової еміграції	(чисельність трудових мігрантів) / (загальна чисельність економічно активного населення) $\times 100\%$
Рівень трудової імміграції	(чисельність трудових іммігрантів) / (загальна чисельність економічно активного населення країни) $\times 100\%$
Сальдо міграції	Різниця між притоком і відтоком мігрантів у певний регіон чи часовий період
Економічні втрати від зовнішньої міграції економічно активного населення	$L_{емігр} = S_x^{em} \times E_x \times W_x$, де S_x^{em} – чисельність емігрантів відповідної вікової категорії, осіб; E_x – рівень економічної активності за віковими групами; W_x – повікова продуктивність праці, грн.
Економічні втрати у період адаптації мігрантів (до нових умов праці, проживання, соціальної сфери, суспільних відносин)	$L_{іммігр} = S_x^{im} \times E_x \times (W_x / 2)$, де S_x^{im} – чисельність іммігрантів відповідної вікової категорії, осіб; E_x – рівень економічної активності за віковими групами; W_x – повікова продуктивність праці, грн.
Втрати внаслідок інтелектуальної еміграції	$U = (B_{o.v.} + B_{p.n.} + OB) \times E - (B_n + B_{n.v.} + H_6) \times PE$, де $B_{o.v.}$ – сумарні витрати на освіту, виховання та підвищення кваліфікації вченого або спеціаліста; $B_{p.n.}$ – втрачена економічна вигода в результаті виключення емігранта із наукового і економічного життя країни, деформацій на ринках праці наукових та висококваліфікованих кадрів; OB – опосередковані втрати, які виникли в результаті зниження науково-технічного потенціалу, погіршення якості підготовки і використання інтелектуальних кадрів; E – чисельність вчених, які емігрували; B_n – вигода, отримана в результаті повернення частки мігрантів (методологія розрахунку аналогічна до $B_{o.v.}$); $B_{n.v.}$ – економічна вигода, отримана в результаті включення реемігрантів у економіку країни; H_6 – надходження до бюджету від митних зборів, які сплачують емігранти, грошові перекази, участь у вітчизняних та спільних підприємствах безпосередньо капіталом та у формі спільних науково-технічних розробок; PE – чисельність вчених, які повернулися.
Ефект від міграції робочої сили для країни-донора	$E_\phi = \kappa \times (P_1 + P_2 + IO + T) + C - \kappa PPP_{скв} - I_{кр}$, де κ – кількість мігрантів за рік; P_1 – податок на прибуток фірм-посередників, які працевлаштовують мігрантів за кордоном, за рік; P_2 – податок на перекази мігрантів за рік; IO – особисте інвестування мігранта за рік у вигляді нерухомості, цінних паперів, тощо; C – капітал від країни іммігрантці робочої сили, який використовується для відтворення трудових ресурсів, у соціальну сферу за рік; T – трансферти мігрантів за рік; $PPP_{скв}$ – середній прибутковий податок з одного мігранта середньої кваліфікації в країні еміграції за умови роботи мігранта у країні походження за рік; $I_{кр}$ – потенційні інвестиції в країні еміграції, які можуть виникнути у зв'язку з наявністю більш привабливих інвестиційних умов

Закінчення таблиці 2

Коефіцієнт локалізації міграційних потоків регіону (емігрантів, іммігрантів)	$K_{локj} = D_j / d_j,$ де D_j – частка іммігрантів у регіон j у загальній чисельності іммігрантів країни d_j – частка населення (або площі) у регіоні j у загальній чисельності (або площі) населення
Коефіцієнт концентрації міграційних потоків регіону (емігрантів, іммігрантів)	$K_{кон} = \frac{1}{2} \sum_{j=1}^n D_j - d_j $ де D_j – частка іммігрантів у регіон j у загальній чисельності іммігрантів країни d_j – частка населення (або площі) у регіоні j у загальній чисельності (або площі) населення
Коефіцієнт збалансованості міграційних потоків регіону (емігрантів, іммігрантів)	$K_{balans} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left 1 - \frac{A_i}{B_i} \right $ де n – кількість регіонів; A_i – кількість осіб, які прибули в регіон; B_i – кількість осіб, які вибули з регіону.

Джерело: складено автором за: [6; 11; 22].

Незважаючи на наявність параметрів економічних втрат від зовнішньої міграції та в період адаптації іммігрантів, а також ефекту від міграції робочої сили для країни-донора, теоретико-емпіричний аналіз економічного ефекту міжнародної міграції (детальніше див. [17]) засвідчує необхідність дослідження її впливу на основні макроекономічні індикатори країни, зокрема такі як ВВП країни та ВВП на одну особу, індекс людського розвитку, рівень бідності, концентрація доходів (коефіцієнт Джіні), а також рівень безробіття та розподіл грошових трансфертів за напрямками їх використання. Деякі граничні значення розвитку суспільства, що вважаються катастрофічними у світовій практиці [9], які є істотними індикаторами національної безпеки, безпосередньо чи опосередковано залежать від зазначених параметрів економічних втрат від зовнішньої трудової міграції та міграційних процесів загалом. Обґрунтованість залежності вибраних індикаторів представлено в табл. 3

Таблиця 3

Обґрунтованість залежності індикаторів граничних значень розвитку суспільства, що вважаються катастрофічними у світовій практиці, від міжнародної міграції

Назва показника	Гранично-критичне значення	Теоретико-емпіричне обґрунтування впливу міграції безпосередньо або опосередковано на цей показник
співвідношення доходів 20% найбагатших і найбідніших громадян	10:1	трудова імміграція впливає на рівень доходів резидентів країни-реципієнта (Дж. Борхас, К. Фуест, М. Тум, М. Петер та Дж. Верікіос); трудова еміграція впливає на рівень доходів осіб, що залишилися у країні-донорі (А. Беррі, Р. Соліго); грошові трансферти сприяють зменшенню ступеню економічної нерівності (Хейн де Хаас)

Закінчення таблиці 3

частка населення, яка живе за межею бідності	10%	грошові трансферти мігрантів сприяють зниженню рівня бідності в країні походження (Р. Адамс, Дж. Пейдж, А. Кемал, Г. Рамі, К. Крофт, Хейн де Хаас)
рівень безробіття	8-10%	трудова імміграція впливає на рівень безробіття в країні-реципієнті (К. Зіммерман, Ж. Цваймюллер, Д. Гросс, Дж. Харріс, М. Тодаро); грошові трансферти впливають на зайнятість у країні-походження (С. Дрінквотер, П. Левін)
умовний коефіцієнт депопуляції (перевищення смертності над народжуваністю)	1	еміграція осіб репродуктивного віку впливає на народжуваність (О. Горобець)
частка осіб старших 65 років у загальній чисельності населення (старіння населення)	7%	імміграція вибраних вікових категорій є одним з механізмів боротьби зі старінням населення (Є. Щербакова, І. Молодікова, О. П'ятковська)
середня тривалість життя населення (зниження життєздатності країни)	75-79 років	міграція сприяє поширенню захворюваності на ВІЛ та СНІД (І. Шваб, І. С. Миронюк), а також вживання наркотичних та психотропних речовин (О. Малиновська, І. Миронюк, О. Рокицька, І. Шваб); грошові перекази трудових мігрантів дають можливість для отримання більш якісної та медичної допомоги членам родини у країні-донорі (О. Малиновська); міграція негативно впливає на стан психологічного здоров'я мігрантів та членів їх родин (О. Блінова, О. Іванкова-Стецюк)
кількість злочинів на 100 осіб (криміналізація суспільних відносин)	5-6	імміграція, зокрема нерегульована, впливає на рівень злочинності в країні-реципієнті (О. Бурбелло, Ф. Маріанні, І. Власов, Н. Голованова, В. Артьомов)
кількість суїцидів на 100 тис. осіб (фрустрація населення)	3	трудова еміграція впливає на активізацію суїцидів, спричинених загрозами повноцінного виховання дитини трудового мігранта, зокрема стигматизацією, емоційною депривацією, соціальною дезорієнтацією (О. Іванкова-Стецюк, Г. Селешук, М. Пасечник, Л. Боярин)
рівень споживання алкоголю, л. абс. на людину за рік	8	міграція сприяє зростанню рівня споживання алкоголю (Л. Амджадін, О. Малиновська, І. Миронюк)

Джерело: систематизовано та складено автором за: [1 – 4; 8 – 15; 17 – 18; 20 – 21; 23 – 26; 28].

Зважаючи на усе вищеописане, на наш погляд, варто розглянути трактування економічної безпеки держави та методику її оцінки. Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки, затверджених Наказом Міністерством економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013, економічна безпека – стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання [16]. Інтегральний індекс економічної безпеки складається з 9 середньозважених субіндексів – складових економічної безпеки: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна,

макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпека [16]. Своєю чергою кожен із субіндексів економічної безпеки містить свої окремі складові. Загалом, розрахунок інтегрального індексу економічної безпеки у розрізі зазначених субіндексів здійснюється на основі оцінки понад 130 окремих індикаторів, які базуються, як на статистичних показниках, так і даних, отриманих шляхом опитування респондентів. Проаналізувавши кожен із цих показників з урахуванням науково-емпіричного базису щодо впливу міграції на соціально-економічні параметри, зокрема представленого в табл. 2, а також сучасних тенденцій міграційних потоків [7], грошових трансфертів мігрантів [5], можемо зауважити, що міжнародна міграція впливає на 55 індикаторів економічної безпеки держави, що становить майже 43% від їх загальної чисельності з таким розподілом: демографічна безпека – 71%, зовнішньоекономічна – 45%, інвестиційно-інноваційна – 71%, макроекономічна – 75%, продовольча – 73%, соціальна – 67%, фінансова – 22%. При цьому, на наш погляд, міграція не впливає на жоден індикатор, що входить до виробничої та енергетичної безпеки держави.

Інтегральний показник економічної безпеки держави сформований з індикаторів рівня економічної безпеки відповідно до їхніх вагових коефіцієнтів. Тому важливо охарактеризувати не лише кількість індикаторів, що залежать від міграції, але й їхні вагові коефіцієнти. Так, серед таких індикаторів з найбільшими ваговими коефіцієнтами можемо виокремити наступні: коефіцієнт природного приросту (0,1874), рівень доларизації грошової маси (0,1767), обсяг вивезення фінансових ресурсів за межі країни (0,1743), сальдо купівлі-продажу населення іноземної валюти (0,1657), частка населення похилого віку в загальній чисельності населення (0,1625), співвідношення банківських депозитів та кредитів в іноземній валюті (0,1425), загальний коефіцієнт міграційного приросту (0,1274), демографічне навантаження непрацездатного населення на працездатне (0,1265), чисельність наявного населення (0,1265) [16]. Ми вираховали середнє значення вагового коефіцієнта серед усіх індикаторів, на які здійснює вплив міжнародна міграція, і отримали 0,0973. На наш погляд, це достатньо значний показник, зважаючи на те, що, наприклад, що середній ваговий коефіцієнт індикаторів виробничої безпеки становить 0,06249, енергетичної безпеки – 0,09999 [16].

Висновки. Отже, підводячи загальний підсумок, зазначимо, що міжнародна міграція робочої сили істотно впливає на рівень економічної безпеки держави: від неї залежить ряд індикаторів розвитку суспільства – визначальних параметрів національної безпеки держави, а також індикаторів, що входять до демографічної, макроекономічної, інвестиційно-інноваційної, продовольчої, соціальної та зовнішньоекономічної безпеки держави.

Література

1. Блінова, О. Психологічне здоров'я мігрантів : результати емпіричного дослідження [Електронний ресурс] / О. Блінова. – Режим доступу: <http://www.social-science.com.ua/article/1072>
2. Боярин, Л. В. Причини проявів девіантної поведінки підлітків із сімей трудових мігрантів [Текст] / Л. В. Боярин // Теоретичні і прикладні проблеми психології. – 2013. – № 2 (31). – С. 68–75.

3. Горобець, О. М. Міграція у відтворенні населення Поділля [Текст] : автореф. дис. ... к.е.н. : спец. 08.09.01 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / Горобець О. М. – Львів, 2005. – 20 с.
4. Динаміка обсягів приватних грошових переказів в Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73840>
5. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування [Текст] : монографія / за ред. Л. С. Шевченко. – Харків : Право, 2009 – 312 с.
6. Звіт щодо методології, організації проведення та результатів модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції в Україні [Текст] / [під наук. керівництвом Е. М. Лібанової] // Міжнародна організація праці. Група технічної підтримки з питань гідної праці та Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи. — Будапешт : МОП, 2013. – 97 с.
7. Іванкова–Стецюк, О. Виклики та адаптаційні резерви полілокальних родин українських трудових мігрантів [Текст] / О. Іванкова–Стецюк, Г. Селешук, В. Сусак. – Львів : ІРД НАН України, 2011. – 104 с.
8. Качинський, А. Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень [Текст] : монографія / А. Б. Качинський. – К. : НІСД, 2013. – 104 с.
9. Кукурудза, І. І. Україна у світових процесах трудової міграції [Текст] : монографія / І. І. Кукурудза, Т. І. Ромашенко. – Черкаси : ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2012. – 252 с.
10. Лапшина, І. А. Міжнародна міграція робочої сили: український аспект (за матеріалами західних областей України) [Текст] : автореф. дис. ... к.е.н. за спеціальністю : 08.05.01 / Лапшина І. А. ; Терноп. акад. нар. госп-ва. – Тернопіль, 2002. – 20 с.
11. Малиновська, О. А. Перекази мігрантів з-за кордону: обсяги, канали, соціально–економічне значення [Текст] : аналіт. доп. / О. А. Малиновська ; Національний інститут стратегічних досліджень, Серія «Економіка», Вип. 18. – К. : НІСД, 2014. – 60 с.
12. Малиновська, О. А. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи регулювання [Текст] : аналіт. доп. / О. А. Малиновська. – К. : НІСД, 2011. – 40 с.
13. Миграция и преступность: сравнительно–правовой анализ [Текст] : монографія / [И. С. Власов, Н. А. Голованова, В. Ю. Артемов и др. ; отв. ред. И. С. Власов, Н. А. Голованова]. – М. : Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации ; Юридическая фирма «Контракт», 2012. – 496 с.
14. Миронюк, І. С. Трудова міграція населення та розвиток епідемії ВІЛ–інфекції/СНІДу в Закарпатській області [Текст] // Соціально–економічні та етнокультурні наслідки міграції для України : зб. матеріалів наук.–практ. конф. / упор. О. А. Малиновська. – К. : НІСД, 2011. – С. 210–215.
15. Моніторинг поведінки та поширеності ВІЛ–інфекції серед українських трудових мігрантів як компонент епіднагляду за ВІЛ другого покоління : аналітичний звіт за результатами біоповедінкового дослідження [Електронний ресурс] / Л. М. Амджадін та ін. – К. : МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні», 2012. – 112 с. – Режим доступу: <http://www.aidsalliance.org.ua/ru/library/our/2013/migr.pdf>
16. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm
17. П'ятковська, О. Р. Економічний ефект міжнародної трудової міграції: теоретико–емпіричний аспект [Текст] / О. Р. П'ятковська // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : сб. науч. трудов. – Донецьк, 2011. – С. 251–256.
18. Пасечник, М. Реалізація компоненту проекту по роботі з дітьми трудових мігрантів «Розбудова дієвості повноважень українських місцевих установ у галузі міграційної та соціально–освітньої політики на користь дітей, жінок і місцевих громад» [Текст] / М. Пасечник // Транснаціональні сім'ї як наслідок української трудової еміграції:

проблеми та шляхи їх розв'язання : зб. наук. статей і виступів на міжнар. наук.–практ. конференції. – Львів : НУ «Львівська політехніка», 2012. – С. 302–311.

19. Про концепцію державної міграційної політики [Електронний ресурс] : указ Президента України від 30.05.2011 № 622/2011. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/622/2011>

20. Регіональна міграційна політика та механізми її реалізації [Текст] / наук. ред. У. Я. Садова ; НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2011. – 528 с.

21. Стасюк, М. О Міжнародна трудова міграція на сучасному етапі ринкової трансформації економіки України [Текст] : автореф. дис. ... к.е.н. : 08.05.01 / Стасюк М. О. ; Укр. акад. зовн. торгівлі. – К., 2004. – 23 с.

22. Хомра, О. Міграція населення: питання теорії, методики дослідження [Текст] / О. Хомра. – К. : Наук. думка, 1999. – 146 с.

23. Шваб, І. Поширеність ВІЛ/СНІДу серед українських заробітчан у контексті соціальних наслідків трудової міграції [Текст] // Соціально–економічні та етнокультурні наслідки міграції для України : зб. матеріалів наук.–практ. конф. / упоряд. О. А. Малиновська. – К. : НІСД, 2011. – С. 203–210.

24. Drinkwater, S. Labor Market and Investment Effects of Remittances [Electronic resource] / S. Drinkwater, P. Levine, E. Lotti. – Available at: <http://www.econ.surrey.ac.uk/Research/scies/papers/2006/labour%20market.pdf>

25. Harris, J. Migration, Unemployment and Development: a Two–Sector Analyses [Electronic resource] / J. Harris, M. Todaro. – Available at: <http://www.aeaweb.org/aer/top20/60.1.126–142.pdf>

26. Hein de Haas Remittances, Migration and Social Development [Text] / Hein de Haas // Social Policy and Development Program, Paper Number 34. – Switzerland, 2007. – 40 p.

27. International Migration Stock. The United Nations Population Division [Electronic resource]. – Available at: <http://esa.un.org/migration/index.asp?panel=2>

28. Mariani, F. Migration and Crime [Electronic resource] / F. Mariani. – Available at: http://www.iza.org/conference_files/LeIlli2010/mariani_f2907.pdf

29. World Migration Report 2013. Migrant Well–Being and Development [Text]. – Geneva : IOM, 2013. – 218 p.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2016

© П'ятковська О.Р.

References

1. Blinova, O. (2014). *Psykhologichne zdorovia mihrantiv: resultaty empirychnoho doslidzhennia*. Available at: <http://www.social-science.com.ua/article/1072>

2. Boiaryn, L. V. (2013). Prychyny proiaviv deviantnoi povedinky pidlitkiv iz simei trudovykh migrantiv. *Teoretychni i prykladni problemy psykhologii*, 2(31), 68–75.

3. Horobets, O. M. (2005). *Mihratsiia u vidtvorenni naseleння Podilli*: avtoref. dys. kand. ekon. nauk: 08.09.01. Lviv, 20.

4. Dynamika obsiahiv pryvatnykh groshovykh perekaziv v Ukrainu. Available at: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73840>

5. Shevchenko, L. S. (Ed.). (2009). *Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist ta napriamy formuvannia*. Kharkiv: Pravo.

6. Libanova, E. M. (Ed.). (2013). *Zvit schodo metodologii, orhanisatsii provedennia ta resultativ modulnogo vybirkovoho obstezhennia z pytan трудової mihratsii v Ukraini*. Budapest: ILO.

7. Ivankova–Stetsuk, O., Seleshchuk, H., & Susak, V. (2011). *Vyklyky ta adaptatsiini rezervy polilokalnykh rodyn ukrainskykh trudovykh mihrantiv*. Lviv: IRR NAS of Ukraine.

8. Kachynskyi, A. B. (2013). *Indykatory natsionalnoi bezpeky: vyznachennia ta zastosuvannia ikh granychnykh znachen*. Kyiv: NISS.

9. Kukurudza, I. I., & Romashchenko, T. I. (2012). *Ukraina u svitovykh protsesakh трудової mihratsii*. Cherkasy: ChNU im. Bohdana Khmenlytskoho.

10. Lapshyna, I. A. (2002). *Mizhnarodna mihraciia robochoi syly: ukrainskyi aspekt (za materialamy zahidnykh oblastei Ukrainy)*: avtoref. dys. kand. ekon. nauk: 08.05.01. Ternopil, 20.

11. Malinovska, O. A. (2014). *Perekazy mihrantiv z zakordonu: obsiahy, kanaly, socialno–ekonomichne znachennia*. Kyiv: NISS.
12. Malinovska, O. A. (2011). *Trudova mihratsiia: sotsialni naslidky ta shliakhy rehuliuivannia*. Kyiv: NISS.
13. Vlasov, I. S., & Holovanova, N. A. (2012). *Migratsiia i prestupnost: sravnitelno–pravovoy analis*. Moskva: Institut zakonodatelstva i sravnitel'nogo pravovedeniia pri Pravytelstve Rosyyskoy Federatsii.
14. Myroniuk, I. S. (2011). Trudova mihratsiia naseleattia ta rozvytok epidemii VIL–infektsii / SNIDu v Zakarpatskii oblasti. *Sotsialno–ekonomichni ta etnokulturni naslidky mihratsii dlia Ukrainy*. Kyiv : NISS, 210–215.
15. *Monitorynh povedinky ta poshyrennosti VIL–infektsii sered ukrainskykh trudovykh mihrantiv yak component epidnahliadu za VIL druhoho pokolinnia*. Available at: <http://www.aidsalliance.org.ua/ru/library/our/2013/migr.pdf>
16. Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. (2013, October). *Pro zatverdzhenia Metodychnyh rekomendatsii schodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy*. Available at: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm
17. Piatkovska, O. R. (2011). Ekonomichnyi efekt mizhnarodnoi trudovoi mihratsii: teoretyko–empyrychnyi aspect. *Problemy razvitiia vneshneekonomicheskikh sviazei privlecheniia inostrannykh investitsiy: regionalnyu aspekt*. Donetsk, 251–256.
18. Pasiechnyk, M. (2012). Realizatsiia komponentu proektu po roboti z ditmy trudovykh mihrantiv “Rozbudova diievosti povnovazhen ukrainskykh mistsevykh ustanov u haluzi mihratsiinoi ta sotsialno–osvitnoi polityky na koryst ditei, zhinok ta mistsevykh gromad”. *Transnatsionalni simi yak naslidok ukrainskoi trudovoi emihratsii: problemy ta shlyahy yih rozviazannia*. Lviv: Lvivska Politekhnikha, 302–311.
19. Ukaz Prezydenta Ukrainy. (2011, May). *Pro konseptsiiu derzhavnoi mihratsiinoi polityky*. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/622/2011>
20. Sadova, U. Y. (Ed.). (2011). *Rehionalna migratsiina polityka ta mekhanizmy yii realizatsii*. Lviv: Instytut rehionalnyh doslidzhen NAN Ukrainy.
21. Stasuk, M. O. (2004). *Mizhnarodna trudova migratsiia na suchasnomu etapi rynkovoi transformatsii ekonomiky Ukrainy* : avtoref. dys kand. ekon. nauk: 08.05.01. Kyiv, 23.
22. Khomra, O. (1999). *Mihratsiia naseleattia: pytannia teorii, metodyky doslidzheniia*. Kyiv: Naukova dumka.
23. Shvab, I. (2011). Poshyrenist VIL/SNIDu sered ukrainskykh zarobitchan u konteksti socialnykh naslidkiv trudovoi migratsii. *Sotsialno–ekonomichni ta etnokulturni naslidky migratsii dlia Ukrainy*: Kyiv: NISS, 203–210.
24. Drinkwater, S., Levine, P., & Lotti, E. (2006). *Labor Market and Investment Effects of Remittances*. Available at: <http://www.econ.surrey.ac.uk/Research/scies/papers/2006/labour%20market.pdf>
25. Harris J., & Todaro, M. (1970). Migration, Unemployment and Development: a Two–Sector Analyses. Available at: <http://www.aeaweb.org/aer/top20/60.1.126–142.pdf>
26. Hein de Haas. (2007). Remittances, Migration and Social Development. *Social Policy and Development Program*, 34, Switzerland, 40
27. *International Migration Stock. The United Nations Population Division*. Available at: <http://esa.un.org/migration/index.asp?panel=2>
28. Mariani, F. (2010). *Migration and Crime*. Available at: http://www.iza.org/conference_files/LeIlli2010/mariani_f2907.pdf
29. *World Migration Report 2013. Migrant Well–Being and Development*. Geneva: IOM. Available at http://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr2013_en.pdf

Received 26.03.2016

© Pyatkovska O. R.